

personality of the specialist. 126-136. Rezhym dostupu:
<http://lib.iitta.gov.ua/10784/> (in Ukrainian)

Thomas N. Garavan, (1995) Pat Costine, and Noreen Heraty Training and Development: Concepts, Attitudes, and Issues. Training and Development in Ireland. Cengage Learning EMEA. 643.

УДК 378:7.012

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.84-91](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.84-91)

Кирилова Олександра Сергіївна – аспірантка Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7124-2996>

E-mail: veratraduzione@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АРТПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Анотація. У публікації автором здійснено аналіз проблеми підготовки майбутніх дизайнерів до застосування артпедагогічних технологій у професійній діяльності як науково-теоретичної проблеми. Доведено, що незважаючи на наявність численних наукових розвідок з проблем окремих питань артпедагогіки, здебільшого ці наукові розвідки не висвітлюють підготовку майбутніх дизайнерів у закладах вищої мистецької освіти до застосування артпедагогічних технологій у професійній діяльності, а виокремлюють її форми, принципи та методи, як корекційні соціально-педагогічні, психологічні технології, техніки та тренінги. Уточнено сутність поняття «артпедагогічна технологія» в контексті вищої мистецької освіти. Виокремлено основні напрями діяльності у підготовці майбутніх дизайнерів інтер'єрів до застосування артпедагогічних технологій у професійній діяльності (аромотерапія, вивчення і аналіз творів мистецтва, виконання спеціальних вправ і завдань, застосування кіно-, відео- та музичних фрагментів тощо). Визначено, що артпедагогічна технологія – це комплексна інтегративна система засобів художньої діяльності (заходів психолого-педагогічної діяльності), зміст якої охоплює інтеграцію мистецтва, культурології, педагогіки, психології, фізіології з метою професійного самовдосконалення, розвитку професійно важливих якостей особистості. Водночас артпедагогічні технології являють собою комплекс форм, методів та засобів організації роботи студентів над певними проектами. Визначено, що мистецький аспект в артпедагогічній технології є засобом професіоналізації особистості; виконує здоров'язеберігаючу функцію; забезпечує розвиток творчих здібностей та потенціалу тощо. Доведено, що проблема підготовки майбутніх дизайнерів у закладах вищої мистецької освіти до

застосування артпедагогічних технологій у професійній діяльності не була предметом комплексного наукового дослідження.

Ключові слова: артпедагогіка, артпедагогічні технології, дизайн-освіта, професійна діяльність, мистецька освіта.

Kyrylova Oleksandra – PhD student of the Kyiv State Academy of Arts and Design named after Mykhailo Boychuk

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7124-2996>

E-mail: veratraduzione@gmail.com

PREPARATION OF FUTURE DESIGNERS FOR THE APPLICATION OF ART-PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL ACTIVITY AS A SCIENTIFIC AND THEORETICAL PROBLEM

Abstract. *The author analyzes the problem of preparing future designers for the use of art-pedagogical technologies in professional activity as a scientific and theoretical problem. It is proved that in spite of the presence of numerous scientific researches on the problems of particular issues of art-pedagogy, the most part of these scientific investigations does not cover the preparation of future designers in higher art-education institutions for the application of art-pedagogical technologies in their professional activity, but distinguishes its forms, principles and methods, as corrective socio-pedagogical technologies, techniques and trainings. The essence of the concept «art-pedagogical technology» in the context of higher art education has been clarified. The main directions of activity in the preparation of future interior designers for the application of art-pedagogical technologies in professional activity (aromatherapy, study of works of art, performing special exercises and tasks, application of film, video and music fragments, etc.) are distinguished. It is determined that art-pedagogical technology is a complex integrative system of means of artistic activity (means of psychological and pedagogical activity), the content of which covers the integration of art, cultural studies, pedagogy, physiology for the purpose of professional self-improvement, development of professional important qualities of a person. At the same time, art-pedagogical technologies are a complex of the forms, methods and means of organizing students' work on certain projects. It is determined that the artistic aspect in art-pedagogical technology is a means of professionalization of the individual; is a health-saving function; provides for the development of creativity and potential, etc. It is proved that the problem of preparing future designers in higher art education institutions for the application of art-pedagogical technologies in professional activity was not the subject of interdisciplinary, complex scientific research.*

Key words: art-pedagogy, art-pedagogical technologies, design education, professional activity, art education.

Постановка проблеми, її актуальність. У останній редакції

Закону «Про освіту» (2019) зазначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

З огляду на це, важливим у підготовці майбутнього дизайнера є вміння застосовувати у професійній діяльності артпедагогічні технології, що являють собою синтез мистецтв, педагогіки, психології, культурології тощо. Ефективність артпедагогічних технологій підтверджується зацікавленістю майбутніх дизайнерів у оволодінні навчальним матеріалом і на його основі реалізації творчих задумів і проектів, що представляються на проміжних і річних екзаменаційних переглядах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Насамперед зазначимо, що нами виявлено численну кількість дисертаційних досліджень, в яких артпедагогіка розглядається як *засіб виховання в дитячому та підлітковому віці: моральних цінностей* – А. Уматова (Уматова, 2014), Є. Таранової (2003), А. Кузнецової (2013); *патріотичного виховання* – М. Гузєвої (Гзева, 2004); *творчої індивідуальності підлітків* – А. Грішиної (Гришина, 2004); *творчої діяльності студентів у фізичному вихованні* – М. Катренко (Катренко, 2011). Предметом дисертаційного дослідження Н. Шумакової (Шумакова, 2006) обрано *артпедагогіку як гуманістичну систему освіти учнів в галузі фізичної культури*.

У працях В. Анісімова, А. Байєре, О. Булатової, А. Козир, Л. Лебедевої Д. Мерфі, Н. Миропольської, О. Сороки, О. Хаустової викладено *педагогічні засади арттерапії*, що є складовою артедагогічних технологій. Зокрема йдеться про форми організації та інклюзивну освіту різних вікових категорій. У науковому доробку зарубіжних науковців ґрунтовно розглянуто проблему *арт-терапії* (О. Дьюжерст Меддок, С. Дженнінгс, К. Роджерс та ін.). Зазначимо, що в дослідженнях цих науковців арттерапія не ототожнюється з педагогікою, має переважно лікувальну та відновлювальну мету.

Теоретичні, методичні та методологічні засади арт-педагогіки викладено у наукових працях Р. Верховодової, Л. Волкової, Т. Добровольської, В. Кокоренко, Л. Комісарової, І. Левченко, Н. Миськової, Н. Сергєєвої, Т. Руденької та ін.

Незважаючи на наявність численних наукових досліджень з проблем окремих питань артпедагогіки, слід зауважити, що здебільшого ці наукові розвідки не висвітлюють підготовку майбутніх дизайнерів у закладах вищої мистецької освіти до застосування артпедагогічних технологій у професійній діяльності, а виокремлюють її форми, принципи

та методи, як корекційні соціально-педагогічні технології, техніки та тренінги, виступають засобом формування окремих якостей особистості.

Мета статті – на основі використання методів теоретичного аналізу, узагальнення, систематизації, зіставлення, здійснити аналіз наукових праць, в яких висвітлено складові проблеми підготовки майбутніх дизайнерів до застосування артпедагогічних технологій у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи підготовку майбутніх дизайнерів до застосування артпедагогічних технологій у професійній діяльності для нас важливе значення має твердження В. Тименка, що окрім фундаментальної підготовки майбутніх дизайнерів з рисунка, живопису, основ композиції, кольорознавства, пластичної анатомії, історії мистецтв особливу увагу необхідно звертати на специфіку інформаційно-особистісного середовища майбутніх дизайнерів, на їхнє емоційно позитивне ставлення до форм довкілля, оскільки це є вирішальним для їх професійного становлення (Тименко, 2011, с. 150). Це пояснюється тим, що підготовка майбутніх дизайнерів складається із певних складових:

- *теоретичної* (що охоплює формування теоретичних знань із предметів теоретичного циклу;

- *мистецьку* – опанування основами конструктивного рисунку, живопису, композицією, кольорознавства, пластичної анатомії, методиками та техніками образотворчої грамотності;

- *професійно зорієнтованої* – спонукання до творчої діяльності (творення нових форм, образів, естетичного графічного/промислового продукту (для графічних дизайнерів та дизайнерів промисловості) гармонійного, екологічного навколишнього середовища життєдіяльності людини (для дизайнерів середовища) від задуму – до його втілення в матеріалі тощо;

- *технічної та технологічної* – засвоєння знань з ергономіки, основ конструювання, технологічних процесів, чинних стандартів, технічних умов на виробі тощо;

- *організаційно-технічної* – оволодіння знаннями та правилами з безпеки життєдіяльності; ознайомлення з управлінськими та економічними особливостями роботи підприємств, організацій тощо.

З огляду на окреслене вище, важливим аспектом успішної професійної підготовки майбутнього дизайнера, що стане невід’ємною складовою його подальшої професійної діяльності є застосування артпедагогічних технологій. Вважаємо за доцільне звернутися до сутності поняття «артпедагогічна технологія». Насамперед зазначимо, що педагогічна технологія – це комплексна інтегративна система, що містить чимало упорядкованих операцій і дій, які забезпечують педагогічне цілепокладання, змістовні, інформаційно-предметні та процесуальні аспекти, спрямовані на засвоєння систематизованих знань, надбання професійних умінь формування особистісних якостей студентів, що задані

цілями навчання (Антонова, 2015, с. 8). Разом з тим, артпедагогіка, як інтердисциплінарна галузь наукового пошуку є синтезом психології, педагогіки мистецтва, культурології, фізіології тощо.

Виходячи з визначень «педагогічна технологія» і «артпедагогіка», можна констатувати, що *артпедагогічна технологія* – це комплексна інтегративна система *засобів художньої діяльності* (заходів психолого-педагогічної діяльності), зміст якої охоплює інтеграцію мистецтва, культурології, педагогіки, психології, фізіології з метою професійного самовдосконалення, подальшої професіоналізації, розвитку професійно важливих якостей особистості майбутнього дизайнера (творчого мислення, уяви тощо). Водночас артпедагогічні технології являють собою комплекс форм, методів та засобів організації роботи студентів над певними проектами. Доведено, що мистецький аспект в артпедагогічній технології: є засобом професіоналізації особистості; являє собою здоров'язеберігаючу функцію; забезпечує розвиток творчих здібностей, потенціалу, уяви тощо.

Інтердисциплінарний аналіз наукових праць дає змогу зробити висновок про те, що проблема підготовки майбутніх дизайнерів у закладах вищої мистецької освіти до застосування артпедагогічних технологій у професійній діяльності не була предметом інтердисциплінарного, комплексного наукового дослідження. Здебільшого, у наукових дослідженнях вченими:

- артпедагогіка ототожнюється з арттерапією, корекційною психологією, тренінгами, техніками;

- доведено, що засоби артпедагогіки мають оптимальний виховний потенціал;

- виокремлено форми, принципи та методи як засоби формування професійної компетентності майбутніх фахівців (роз'яснення, аналіз творів мистецтва, тематичний добір художніх творів, метод контрадикторних переконань, аналіз проблемних ситуацій, художнє відтворення мистецької ідеї в ціннісному контексті, виконання ігрових, релаксаційних вправ) тощо.

Результати здійсненого аналізу показали, що в окремих працях артпедагогіка розглядається як засіб формування професійної компетентності, зокрема науковцями обґрунтовано різні точки зору на визначення поняття компетентності, її систематизацію як видів, типів, рівнів професійної компетентності. У окреслених працях «арт педагогіка» – важлива складова формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, оскільки, на думку Т. Руденської вона «забезпечує емоційно-чуттєве сприйняття професійної інформації та активізацію суб'єктної позиції на засадах мистецьких цінностей» (Руденська, 2017, с. 168).

Разом з тим, нами не виявлено усталених понять «артпедагогіка» та «артпедагогічні технології», практично не дослідженими лишаються зміст, особливості, форми і методи артпедагогічних технологій у підготовці фахівців, зокрема підготовки майбутніх дизайнерів у закладах вищої мистецької освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі власного педагогічного досвіду та аналізу наукових праць, ми дійшли висновку, що підготовка майбутніх дизайнерів із застосуванням артепедагогічних технологій має здійснюватися за такими напрямками (розглянемо їх на прикладі підготовки дизайнерів інтер'єрів):

- застосування окремих видів мистецтв з метою підвищення емоційної активності, зниження емоційної та фізичної напруженості, створення оптимального доброзичливого клімату в колективі для виконання творчих проєктів;

- застосування відео-, кіно-, та музичних фрагментів (наприклад, для створення атмосфери XIX століття у процесі роботи над проєктом дизайну приміщення історичного музею);

- аромо-терапії з метою формування авторського стилю в оформленні проєкту інтер'єру (ароматів кави, прянощів, какао, свіжої випічки під час проєктування приміщень кав'ярні, дитячого кафе тощо);

- поезії, уривків творів видатних українських письменників XX століття (працюючи над створенням проєкту бібліотеки) тощо;

- відвідування віртуальних бібліотек, експозицій у процесі розробки проєктів приміщень квартири в єдиному стилістичному рішенні;

- виконання вправ і завдань (акватипій, монотипій, малювання пальцями, робота на гончарному колі тощо) з метою пошуку нових образів, ідей, для втілення у нових дизайнерських проєктах;

- вивчення творів мистецтва та їх інтерпретація (скульптури, графіки, живопису тощо) втілюючи власне бачення у нові проєкти;

- організація пленерів із виконанням замальовок, нарисів (наприклад, одnogрупників – для оптимізації комунікаційної взаємодії, сприятливого клімату в колективі та відпрацювання навичок академічного рисунку, пленерного живопису) (Торчевська, 2019, с. 226-232);

- виконання ігрових, релаксаційних вправ як здоров'язберігаючої технології (Гришина, 2004, с. 25-26).

Особливо важливу роль такі вправи відіграють у підготовці майбутніх дизайнерів, які працюють з графічними програмами та з комп'ютерним забезпеченням (графічними планшетами, інтерактивними дисплеями, стилусами тощо).

Подальшого наукового дослідження потребують зміст, особливості, форми і методи артепедагогічних технологій у підготовці фахівців, зокрема майбутніх дизайнерів у закладах вищої мистецької освіти.

Список використаних джерел

- Антонова, О. Є. (2015). *Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема*. Сучасні технології в освіті. Сучасні технології навчання : наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2 / НАПН України, ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. Київ. 8-15.
- Гришина, А. В. (2004). *Развитие творческой индивидуальности*

- подростков средствами АРТ-терапии в учреждениях дополнительного образования: дисс. ... канд. пед. наук 13.00.01, Волгоград. 185.*
- Гузєва, М. В. (2004). *Формирование профессиональной готовности будущих педагогов-психологов к патриотическому воспитанию детей средствами артпедагогики: дисс. ... канд. пед. наук 13.00.08, Ставрополь. 177.*
- Катренко, М. В. (2011). *Артпедагогика как средство творческой деятельности студентов в физическом воспитании. дис. ... канд. пед. наук 13.00.04. Ставрополь. 176.*
- Кузнецова, А. Г. (2013). *Формирование основ нравственной воспитанности младших школьников средствами арт-педагогики в социокультурном пространстве организации дополнительного образования: дисс. ... канд. пед. наук 13.00.02, М., 177.*
- Рудєнька, Т. М. (2017). *Формування професійної компетентності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей засобами арт-педагогіки: дис. ... канд. пед. наук 13.00.04. Житомир. 237.*
- Таранова, Е. В. (2003). *Нравственное воспитание старших дошкольников средствами артпедагогики : дисс. ...канд. пед. наук 13.00.01, Ставрополь. 200.*
- Тименко, В. П. (2011). *Підготовка майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. 26. 148-151.*
- Торчевська, Н. В. (2019). *Освітньо-художня цінність пленеру. Зб. наук. пр. за матеріалами V Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, молодих учених і науково-пед. працівників «Архітектурний рисунок у контексті професійної освіти». За ред. Т. М. Зіненко. Полтава: ПолтНТУ. 226-232.*
- Уматова, А. У. (2014). *Нравственное воспитание младших школьников средствами артпедагогики : дисс. ... канд. пед. н. 13.00.01, Махачкала. 177.*
- Шумакова, Н. Ю. (2006). *Артпедагогика как гуманистическая система образования учащихся в области физической культуры: дис. ... д-ра пед. наук 13.00.04, Ставрополь. 402.*

References (translated and transliterated)

- Antonova, O. Ye. (2015). *Pedagogical technology and classifications as a science problem. Advanced technology in life. Advanced Technology Navigation. nauk.-dopom. bibliogr. pokazhch. 2. NAPN Ukrayiny', DNPB Ukrayiny' im. V. O. Suxomly'ns'kogo. Ky' yiv, 8-15. (in Ukrainian)*
- Grishina, A. V. (2004). *The development of creative personality of adolescents by means of ART therapy in institutions of additional education. diss. kand. ped. nauk 13.00.01, Volgograd, 185. (in Russian)*
- Guzeva, M. V. (2004). *Formation of professional readiness of future pedagogues-psychologists for patriotic education of children by means of art pedagogy. diss. kand. ped. nauk 13.00.08, Stavropol', 177. (in Russian)*

- Katrenko, M. V. (2011). Art pedagogy as a means of creative activity of students in physical education. dis. kand. ped nauk 13.00.04, Stavropol', 176. (in Russian)
- Kuznecova, A. G. (2013). Formation of the basics of moral education of primary schoolchildren by means of art pedagogy in the sociocultural space of the organization of additional education. diss. kand. ped. nauk 13.00.02, Moskva, 177. (in Russian)
- Rudenska, T. M. (2017). Form of professional competencies Maybach faculty of mystical specialties with art teacher training. dys. kand. ped. nauk 13.00.04. Zhytomyr, 237. (in Ukrainian)
- Taranova, E. V. (2003). Moral education of senior preschoolers by means of art pedagogy. diss. kand. ped. nauk 13.00.01, Stavropol', 200 s. (in Russian)
- Ty`menko V. P. (2011). Preparing maybutnikh designers with other major mortgages. Science Chronicle of the National Pedagogical University of Imeni M.P. Drahomanov. 26. 148-151. (in Russian)
- Torchevska, N. V. (2019). The devotion of the artist to the plein air. Zb. sciences. etc. for materials V All-Ukrainian. science.-practical. conf. students, young students and science-ped. pracivnikiv «Architectural drawing in the context of professional education». Poltava: PoltNTU. 226-232. (in Ukrainian)
- Umatova, A. U. (2014). Moral education of primary schoolchildren by means of art pedagogy. diss. kand. ped. n. 13.00.01, Mahachkala, 177 s. (in Russian)
- Shumakova, N. Ju. (2006). Art pedagogy as a humanistic system of education of students in the field of physical education. dis. d. ped nauk 13.00.04, Stavropol', 402. (in Russian)

УДК: 374.7(-055.52)

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.91-99](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.91-99)

Котирло Тамара Володимирівна – старший науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3256-5749>

E-mail: kot_toma@ukr.net

ПЕДАГОГІЗАЦІЯ БАТЬКІВ І ЧЛЕНІВ РОДИН ЯК АКТУАЛІТЕТ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Анотація. У статті проаналізовано актуальні дослідження у сфері освіти дорослих, в яких започатковано розв'язання проблеми педагогізації батьків і членів родин. Розкрито сутність понять «педагогізація» та «педагогічна культура». Охарактеризовано основні форми навчання батьків і залучення їх до виховної роботи. Здійснено аналіз проблеми педагогізації батьків, а саме: теоретико-методологічних підходів дослідження процесу формування їх педагогічної культури, тенденцій розвитку освіти досліджуваної категорії дорослих у системі неформальної освіти. Автором висвітлено пріоритети освіти і просвіти батьків; особливості функціонування та організації